

Секція 4

ПЕРСПЕКТИВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАУКИ І ВИЩОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ

УДК: 330.341.1

В.Г. Алькема, д-р екон. наук, проф. (*Університет «КРОК», Київ*)

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ДЕРЖАВИ: СТАН ТА НАПРЯМКИ АКТИВІЗАЦІЇ

Економіка України на сучасному етапі характеризується низьким рівнем інноваційної активності суб'єктів господарювання. Інноваційна активність вітчизняних підприємств за останні 15 років не перевищує 18%, тоді як середній показник інноваційної активності серед країн – членів ЄС складає 44%. В практиці господарювання відсутні реальні стимули до реалізації інноваційних продуктів і технологій. Ця обставина стримує розвиток нових виробництв і унеможливує підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняної продукції на світових та регіональних ринках.

Науковому напрямку дослідження проблем інноваційного розвитку економіки присвячені праці зарубіжних авторів: Д. Бейлі, О. Бем-Баверка, П. Долана, Р. Дорнбуша, М. Кастельса, Дж. Хікса, Й. Шумпетера та інших. Аналізу інноваційного розвитку України на макро-, і мікрорівнях, розглянуто у працях О. Амоші, А. Гальчинського, В. Гейця, Я. Жаліла, В. Семиноженка, А. Чухна.

Метою дослідження є аналіз організаційно-економічних аспектів інноваційного розвитку держави.

На першому етапі дослідження здійснювався аналіз чинників та умов інноваційного розвитку держави. Встановлено, що серед ключових чинників слід зазначити: наявність розвинутої національної інноваційної системи; наявність сучасної та ефективної системи фінансування сфери науки та розробок; наявність оперативної та дієвої системи комерціалізації інновацій; наявність кадрового інтелектуального капіталу, що спроможний генерувати наукові знання та здійснювати техніко-технологічні розробки світового рівня.

Другий етап було присвячено дослідженню існуючих моделей національної інноваційної системи. В процесі дослідження ідентифіковано дві моделі національної інноваційної системи (НІС), що ведуть до розвитку економіки та досягненню інноваційної безпеки: переважно заснованої на ринкових механізмах координації з елементами державної участі, як у США, Великобританії та інших країнах Західної Європи, або з домінуванням централізованого управління інноваційним процесом, який протікає в ринковому середовищі і культивується і підтримується державою, як в Японії, Південній Кореї, Китаї, Росії. Встановлено, що моделі НІС з переважним домінуванням централізованого управління інноваційним процесом характерні для країн, що трансформували економіку від централізованого планування у ринкову економіку. Такій моделі властиві селективні інструменти інноваційної політики.

Обґрунтовано, що вибір інструментів інноваційної політики передбачає врахування інституційних обмежень, які має Україна. В якості таких інституційних обмежень в дослідженні визначено: фрагментарний стан національної інноваційної системи, монополістичну структуру економіки та ренто орієнтовну поведінку власників великих підприємств. Аналіз сучасного етапу інноваційного розвитку свідчить, що в Україні: інноваційна система має фрагментарний характер; наявна ерозія інтелектуального та деградація науково-виробничого потенціалу країни; відсутні фактори, що формують попит на інновації. За останні роки відбувається зміщення пріоритетів інноваційної діяльності в бік зниження ролі її інтелектуальних видів.

На завершальному етапі дослідження формували напрямки державної політики щодо активізації її інноваційного розвитку. Без активної ролі держави як генератора та регулятора інноваційних процесів не може бути і мови про розвиток економіки. Найголовнішим і першочерговим завданням повинно стати формування конкурентного

середовища, яке сприяє розвитку інновацій, особливо інновацій які стосуються нових технологій виробництва. При нинішньому рівні монополізації вітчизняної економіки технологічне оновлення індустріального потенціалу втрачає сенс. Слід переорієнтувати бюджетну політику від бюджетного стимулювання підприємств на підтримку їх інноваційного розвитку. Забезпечити пільгове оподаткування доходів від об'єктів інтелектуальної власності.

У складних умовах переорієнтації економічного вектору зовнішньоекономічної діяльності слід у сфері митно-тарифної політики всіляко сприяти трансферу передових технологій та створенню новітньої науково-технічної, технологічної та транспортної інфраструктури. Забезпечити першочерговий розвиток наукомістких галузей в тому числі і через механізми приватно-державного партнерства.

Отже, інноваційний розвиток економіки вимагає суттєвих структурних зрушень у сферах державного регулювання, а саме: бюджетній, трудовій, науково-технічній, антимонопольній, зовнішньоекономічної діяльності та фінансовій.